

8. Лубенець І. О. Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства / І. О. Лубенець // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2012. - № 6. - С. 134-138.

Стадник Г. В.

*к. ек. н., професор,
кафедра економічної теорії
та міжнародної економіки,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Радіонова Л. О.

*к. філософ. н., доцент,
кафедра філософії і політології,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РАЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

Аналіз теоретико-методологічних підходів до проблем малих міст в Україні показав, що міста відносяться до складних самоорганізуючих систем, що входять в системи більш глобального рівня – регіону, держави. Більш того, в сучасних умовах стратегії розвитку малих міст повинні враховувати тенденції світового розвитку, які характеризуються постіндустріальною моделлю суспільного розвитку. Дані обставини не можуть не впливати на моделі розвитку малих міст.

В силу цього представляється своєчасне дослідження моделей розвитку малих міст, які дали б можливість успішно реалізувати ефективні стратегії їх розвитку, що дозволяють об'єктивно оцінити потенціал міста і вибудувати комплекс завдань, спрямованих на досягнення бажаного результату.

Для дослідження міста як особливої територіально-поселенської спільності прийнятний неоінституційний підхід (Д. Норт Г. Саймон) [1, 2], який відкриває можливість вивчення міста як сукупності формальних (правові норми) і неформальних інститутів (норми моралі), що впливають на специфіку міського середовища. На наш погляд, важливим моментом в дослідженні розвитку малого міста є комплексна оцінка тих економічних, умов, в яких даний вид поселенської спільності формується і існує. Розуміння того, що останні 27 років малі міста України знаходяться в умовах кардинальних соціальних трансформацій, пов'язаних найчастіше з травматичними наслідками для локальних соціумів, визначає вектор даного дослідження.

В силу цього в даному дослідженні будемо спиратися на трансформаційний підхід, який дозволяє досліджувати мале місто в контексті економічних змін суспільного розвитку. Якщо в контексті класичної моделі наукового дослідження

соціальні трансформації традиційно розглядалися як такі, що сприяють прогресу, то негативні соціальні явища ХХ–ХХІ ст. спонукають переосмислити соціальний оптимізм прогресистів. Усвідомлення негативних наслідків соціальних трансформацій спричинило появу концепції «соціальної аномії» і концепції «соціальної травми». Авторами теорії «соціальної аномії» є Е. Дюркгейм, Р. К. Мертон. З їх точки зору аномія є ситуацією девальвації системи цінностей в суспільстві в умовах соціальних змін, супроводжувану кризою його інститутів [3,4].

Концепція «соціальної травми» розроблялася в роботах Ж. С. Александера і П. Штомпкі [5]. Сучасні соціальні трансформації, на думку авторів, пов'язані з такими негативними і дисфункційними наслідками для суспільства, як соціально-економічна і політична нестабільність, в результаті якої суспільство занурюється в стан кризи. П. Штомпка виділяє 3 типи колективних травматичних симптомів, які свідчать про кризовий стан суспільства: біологічний (збільшення смертності і зниження народжуваності, деградація населення); соціальний (розпад сім'ї, політична анархія, порушення економічного обміну); культурний (руйнування цінностей, норм, традицій, переконань і т.п.). Дані підходи є найбільш концептуальними для дослідження моделі розвитку міста в умовах соціальних трансформацій.

В сучасних умовах розвиток малого міста залежить, перш за все, від того, наскільки дієві будуть «відповіді» на «виклики», пов'язані як з пострадянськими трансформаціями українського суспільства, так і з глобальними змінами світового розвитку. В силу цього поряд з трансформаційним підходом ми спираємося на концепцію «виклик – відповідь» А. Дж. Тойнбі [6]. Розглядаючи проблеми генезису цивілізацій, А. Дж. Тойнбі вважав, що генезис цивілізацій відбувається в результаті пошуку адекватних відповідей на виклики, що пред'являються суспільству або природою, або зовнішнім людським оточенням. Таким чином, соціальна або екологічна ситуації ставлять перед суспільством проблему («виклик»). Тобто вважає, що адекватна відповідь сприяє не тільки вирішенню проблеми, а й дає новий імпульс розвитку суспільства: якщо ж необхідної відповіді не знайдено, то суспільство приходить до занепаду.

Таким чином, мале місто як тип соціальної спільності, яка має здатність до саморозвитку, в процесі свого функціонування стикається з низкою проблем, і кожна з них є викликом, оскільки відсутність викликів означає відсутність стимулів до зростання і розвитку, якщо «виклик» представляє собою проблему, з якою стикається місто, то «відповідь» являє собою потенційний варіант вирішення цієї проблеми, що обумовлює подальший його розвиток.

У зв'язку з цим в дослідженні малого міста з позиції «викликів» та «відповідей» важливо враховувати фактори, що впливають на саморозвиток малих міст. Найбільш докладно факторний підхід був розроблений американським вченим М. Портером, який глибоко досліджував роль факторів в питаннях конкуренції регіонів, держав і окремих територій, в тому числі і міських.

Дослідник виділив кілька груп факторів, що мали ключовий вплив на розвиток соціуму [7, с. 81 – 88]:

1) людський фактор, який включає в себе сукупність різних елементів соціальної структури поселення, в тому числі статеві характеристики населення, освіту, професійну сферу, рівень фізичного і психічного стану людей, тривалість життя і т.д.;

2) природно-кліматичний фактор: географічне розташування, кліматична зона, кількість і якість землі, наявність водойм, корисних копалин, лісових ресурсів;

3) економічний фактор: структура економічної сфери, інвестиційний клімат, ділова інфраструктура, транспортні комунікації, система зв'язку і інформації, якість муніципальних послуг, розвиток підприємництва і т.д.;

4) інтелектуальний фактор: система наукової інфраструктури, що включає в себе різні науково-дослідні установи.

На думку М. Портера, наявність цих факторів впливає на рівень розвитку будь-якої територіальної системи.

На наш погляд, дослідження економічного розвитку малих міст України зумовлено рівнем, з якого прийшов «виклик». Оскільки місто входить до складу системи регіональних, державних і світових процесів, є об'єктом їх впливу, то можна виділити три різних рівня «викликів», які безпосередньо чи опосередковано впливають на стратегії розвитку малих міст: мікро-, мезо- і макрорівень.

Мікрорівень – це рівень локальних територій і регіонів, який обумовлений наявністю або відсутністю ресурсів (природних, виробничо-економічних, трудових, інфраструктурних та т.п.) для розвитку міського соціуму.

Мезорівень – це рівень об'єктивно обумовлених економічних, політичних і соціальних проблем, характерних для держави, який представляє собою єдину територіальну організацію політичної влади в масштабі всієї країни.

Виклики макрорівня пов'язані з глобальними економічними, політичними і соціальними тенденціями світового розвитку. Глобалізація трансформує не тільки соціально-економічну сферу суспільства, а й цінності, інститути, моделі економічної поведінки.

Список використаних джерел

1. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт // под. ред. Б. З. Мильнера. М. : Фонд экономической книги, 1997. – 180 с.
2. Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления / Г. Саймон // *THESIS*. – 1993. – Вып. 3. – С. 16–38.
3. Durkheim E. *The Rules of Sociological Method*. N. Y., 1982.

[Электронный ресурс] – Режим доступа :
[https://monoskop.org/images/1/1e/Durkheim_Emile_The_Rules_of_Sociological_Meth
od_1982.pdf](https://monoskop.org/images/1/1e/Durkheim_Emile_The_Rules_of_Sociological_Method_1982.pdf)

4. Merton Robert K. Social Structure and Anomie. Chicago, 1996.
[Электронный ресурс] – Режим доступа :
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-26616-6_9

5. Штомпка П. Культурная травма в посткоммунистическом обществе /
П. Штомпка // *СОЦИС*. – 2001. – №2. – С. 3–12.

6. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории / А. Дж. Тойнби. – М. :
Айрис-Пресс, 2006. – 592 с.

7. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер; пер. под ред.
В. Д.

Щетинина. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

кафедра економіки підприємства

ім. проф. І.Н. Романенка,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Римар Є.В.

студентка економічного факультету,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ

Об'єктивні процеси розвитку продуктивних сил суспільства спричиняють формування нових та ускладнення існуючих процесів управління економічними, соціальними, екологічними й іншими процесами суб'єктів різних рівнів. Це викликає необхідність формування адекватної системи економічного аналізу.

Реалії сучасної економіки є такими, що результативність діяльності все більшою мірою стає залежною від якості інформації, значна частина якої формується саме в системі економічної аналітики. Економічний аналіз стає засобом створення основного ресурсу постіндустріальної економіки – інформації, а інформаційно-аналітична діяльність виокремлюється як самостійний, соціально значимий вид діяльності.

Економічна аналітика – галузь знань, що швидко розвивається. Сьогодні це не тільки вузькоспеціалізовані знання щодо застосування комп'ютерних методів в економіці і обробка статистичної інформації. Економічна аналітика передбачає динамічне, інтегративне та інтерактивне оволодіння сучасними методами